

фонди. Це дозволить стимулювати розвиток венчурної та ІТ-індустрії, а також дасть можливість існуючим стартапам отримати державне фінансування в Україні.

Через економічну та політичну нестабільність в Україні залишаються незадіяними ще два джерела фінансових ресурсів для реалізації стартапів: банківські кредити та державна підтримка. Отриманню банківського кредитування нині перешкоджає високий рівень ризику стартапів, що для банку може означати неповернення вкладених коштів, а для стартапера – високі кредитні ставки та необхідність надання ліквідної застави або поручительства.

Рис. 1. Українські стартапи за обсягом вкладених інвестицій у 2016 році

Джерело: розроблено авторами на основі [6]

Згідно з оцінками рейтингу Всесвітнього Банку «Ведення бізнесу-2016», Україна займає 83 місце серед 189 країн світу за показником легкості ведення бізнесу [7]. Тобто українська економіка має ряд невирішених проблем, які стримують залучення інвестицій в інноваційне підприємництво. Основними з них є: недостатня підтримка з боку держави; міграція новітніх проектів за кордон; відсутність належної інфраструктури; нестача профільних знань для втілення власної ідеї ведення бізнесу; відсутність сприятливого інвестиційного клімату; слабкий зв'язок між стартапами та інвесторами.

Висновки. На даному етапі розвитку підприємництва спостерігається значне піднесення у розвитку українських стартапів, які досить швидко розвиваються і мають багато користувачів. Однак мала зацікавленість держави в сучасних інноваційних проектах змушує молоді компанії співпрацювати з іноземними інвесторами, які допомагають втілити проекти в життя та стати конкурентоспроможними. Саме тому, необхідно сприяти ефективному функціонуванню стартапів в Україні, створювати механізми для підвищення результативності їхньої діяльності на вітчизняному ринку та визнання значущості інноваційних технологій для успішного розвитку українських підприємств.

Список використаних джерел

1. Startup Ranking. Countries Ranking [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.startupranking.com/countries>
2. Закон України «Про інститути спільного інвестування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Что такое краудфандинг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу - http://crowdsourcing.ru/article/what_is_the_crowdfunding
4. Прибуткове інвестування. Види стартапів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://invest-program.com.ua>
5. Порівняльний аналіз функціонування найбільш затребуваних ІТ бізнес-інкубаторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tempus.nung.edu.ua/uk/news/>
6. Розум України. Топ-10 українських стартапів року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espresso.tv/article/2016/12/29/top_ukrayinskykh_startapiv_2016
7. Стартап SolarGaps – унікальні жалюзі, які виробляють електроенергію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://startupline.com.ua/startups/startap-solargis-unikal%CA%B9ni-zhalyuzi-yaki-vyrobyayut-elektroenerhiyu>

Савченко Т.В., студентка гр.МФКн-161

Науковий керівник – Дубина М.В., к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ФІНАНСОВОГО ОМБУДСМЕНА В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В умовах динамічного розвитку ринку фінансових послуг, що супроводжується зростанням кількості споживачів таких послуг, появою нових та ускладненням фінансових продуктів, гостро постають питання, пов'язані із захистом прав споживачів, особливо в контексті вирішення суперечок між фінансовими установами та їх клієнтами. Слід зазначити, що дана проблема не нова, вона існує давно, а її розв'язання в Україні має фрагментарний характер та постійно відкладається. Це означає, що існуюча система регулювання фінансових установ та їх взаємодії з споживачами відповідних послуг є недосконалою і вимагає впровадження нових заходів для підвищення рівня захисту прав споживачів на ринку фінансових послуг.

Велика кількість конфліктів між фінансовими установами і їх клієнтами, тривалість розгляду спорів у судах, значний обсяг завдань та функцій, які покладені на наглядові органи у даній сфері лише підтверджують існування об'єктивних передумов для розробки та впровадження альтернативних механізмів розв'язання спорів в Україні. Такі механізми, насамперед, повинні спростити процес розгляду скарг споживачів до постачальників фінансових послуг без застосування складної та тривалої судової процедури. Прикладом такого механізму, який уже давно довів свою ефективність у розвинених країнах, є функціонування фінансового омбудсмена. Для клієнтів він має такі ключові переваги: для фізичних осіб його послуги є безкоштовними; швидкий процес розгляду справи; діє максимально об'єктивно, оскільки фінансово не залежить від фінансових установ та держави.

У розвинених країнах світу існування такого інституту є поширеною практикою. В ЄС успішно функціонують більше півсотні підходів із позасудового врегулювання спорів у сфері фінансових послуг, подібні інститути діють і в США, Канаді, Мексиці, Казахстані. Організації з вирішення спорів у сфері фінансових послуг у країнах Європи можуть створюватись у вигляді універсальних установ, що діють на фінансовому ринку в цілому (Велика Британія, Швеція, Польща, Ірландія), або функціонувати паралельно в окремих його сегментах. У більшості випадків сегментні омбудсмени поширені у банківській та інвестиційній сфері (Німеччина, Данія, Іспанія) [1]. Однак, варто відзначити різноманітність функціонування механізмів розгляду скарг клієнтів, які набули поширення у світі. Аналіз зарубіжного досвіду щодо вирішення спорів, що стосуються надання фінансових послуг, свідчить про наявність значних відмінностей у діяльності відповідних організацій.

Зокрема, існують обмеження щодо осіб, які можуть звертатися із скаргами на діяльність фінансових установ. Що характерно, Німецький банківський омбудсмен працює виключно зі скаргами фізичних осіб, поданими у письмовій формі. Однією із суттєвих відмінностей британської системи від німецької є те, що подати скаргу може не лише фізична особа, але й організація чи благодійний фонд із річним оборотом менше 2 млн. фунтів стерлінгів [8,с.122]. Клієнтами Бюро Омбудсмена фінансових послуг Ірландії як і в Британії можуть виступати як індивідуальні споживачі фінансових послуг, так і компанії з обмеженою відповідальністю, річний оборот яких не перевищує встановленої законодавством межі, а також благодійні та довірчі товариства, а діяльність Національної ради з скарг споживачів у Швеції поширюється лише на сектор юридичних осіб.

Доволі розповсюдженою практикою є встановлення обов'язкового порядку пред'явлення претензії постачальникові послуг перед зверненням до омбудсмена. Так, у Польщі для звернення до омбудсмена необхідно надати документ, який би підтверджував, що скарга розглядалася відповідачем або те, що відповідь на претензію не була надана установою протягом 30 днів після направлення до неї скарги.

Послуги з вирішення спорів у сфері фінансових послуг можуть надаватися як на платній (Італія – 20 євро, Польща – 50 злотих), так і на безкоштовній основі для клієнта (Німеччина, Ірландія, Британія, Швеція та багато інших країн). Найбільшого поширення отримав другий варіант, оскільки порушуються права та інтереси клієнтів фінансових установ, а тому стягнення плати за розгляд спорів зі споживачів не здійснюється. Також світовий досвід свідчить, що ініціатива щодо створення омбудсмена може належати як державі, так і бізнесу окремо, або може бути спільною їх ініціативою щодо захисту прав споживачів фінансових послуг. При цьому, спираючись на практику функціонування таких органів в ЄС, розв'язання спорів фінансується відповідними установами (Ірландія, Велика Британія, Німеччина), 10-15% від кількості функціонуючих омбудсменів – частково або в повній мірі за рахунок державних коштів, незначний відсоток – це змішана форма фінансування (Ірландія).

Стосовно обмежень щодо суми позову, то умовами діяльності окремих установ може бути визначений як мінімальний (Нідерланди – 100 євро, Швеція – 2000 шведських крон) так і максимальний ліміт грошової суми (250 тис. євро – в Ірландії і Нідерландах, 100 тис. фунтів в Великій Британії, 100 тис. євро в Італії), з приводу виплати якої надходить скарга до організації. Також у межах функціонування фінансового омбудсмена для підвищення ефективності його роботи обов'язковим чином визначаються особливі умови щодо виконання учасниками спорів прийнятого рішення. Так, діяльність Омбудсмена для приватних банків Німеччини передбачає обов'язковість висновку у разі якщо сума спору не перевищує 10 000 євро.

Термін розгляду скарг з надання фінансових послуг коливається в межах 2-10 місяців залежно від типу діяльності установи, але в середньому не перевищують 3-6 місяців. Результатом діяльності установ є прийняття рішення стосовно заявленої скарги. Зарубіжний досвід свідчить, що існує три основних варіанти щодо обов'язковості виконання ухваленого організацією рішення. По-перше, установи можуть надавати рекомендації, яких можуть дотримуватися як клієнт, так і фінансова організація, на діяльність якої надійшла скарга. Однак, їх впровадження не є обов'язковим для жодної з сторін (Швеція, Польща, Німеччина). По-друге, ухвалене рішення визнається обов'язковим для реалізації фінансовою установою. При цьому для клієнта надаються лише рекомендації (Велика Британія). По-третє, рішення органу з розгляду скарг визнається обов'язковим до виконання як фінансовою установою, так і споживачем фінансових послуг (Ірландія) [2, с.27].

Розглянувши світовий досвід функціонування організацій з позасудового вирішення, можна констатувати їх ефективність у сфері надання послуг фінансовими установами. Необхідність створення в Україні інституту фінансового омбудсмена є важливим кроком до підвищення якості надання фінансових

послуг їх виробниками. У всіх фактично програмах розвитку ринку таких послуг зазначається необхідність формування зазначеного інституту, зокрема в Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні (від 3 вересня 2009р.), Стратегії реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015 - 2020 роки (від 19 березня 2015р.) та Комплексній програмі розвитку фінансового сектора України до 2020 р. (від 18 червня 2015 р.). У межах цих документів обґрунтовується важливість підвищення рівня довіри населення до фінансових установ та наявність потреби у створенні фінансового омбудсмена як однієї з умов досягнення такої мети.

Проте, незважаючи на досить серйозну увагу законодавців до проблеми низької ефективності роботи системи захисту прав споживачів в Україні та створення фінансового омбудсмена, питання до сих пір не вирішено, а концепції формування цього органу з подальшою імплементацією його діяльності в уже створену систему діючих органів влади у сфері функціонування фінансових установ, існують лише у вигляді проектів. Лише на початку 2018 року група народних депутатів зареєструвала законопроект № 8055 «Про устанovu фінансового омбудсмена», який впроваджує механізм позасудового вирішення спорів, що виникають між споживачами і постачальниками фінансових послуг та повинні сприяти захисту прав споживачів. Новий механізм не обмежуватиме право споживача звернутися до суду, але матиме ряд переваг у порівнянні із судами, а саме: незалежність, справедливість та неупередженість; прозорість та публічність; компетентність; швидкість та доступність для споживача.

Положеннями даного законопроекту обґрунтовуються основні засади щодо функціонування установи фінансового омбудсмена, зокрема, що єдиним законодавчо визначеним споживачем фінансових послуг визнається тільки фізична особа, яка отримує фінансову послугу лише для задоволення особистих потреб. Фінансовий омбудсмен визначено як юридичну особу публічного права, яка виступає незалежною установою альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, пов'язаних з наданням фінансових послуг між споживачами та надавачами фінансових послуг. Вищим органом управління фінансового омбудсмена виступатиме Наглядова рада, яка формуватиметься на паритетних засадах з представників органів державної влади, фінансових установ та організацій (об'єднань) споживачів. Зазначено, що фінансування діяльності установи фінансового омбудсмена здійснюється за рахунок внесків (початкових та періодичних) та зборів за розгляд спору зі споживачів фінансових послуг, які становитимуть 5% від прожиткового мінімуму.

Як і в більшості країн ЄС було закріплено положення щодо розгляду омбудсменом спору лише після звернення споживача фінансових послуг до фінансової установи та не отримання у строк 30 календарних днів відповіді щодо вимог сторони, права якої були порушені. Даним законопроектом була визначена верхня межа суми спору, яка закріплена на рівні не більше ста мінімальних заробітних плат на день звернення до установи фінансового омбудсмена (на сьогодні 372 300 грн.). Загальний строк розгляду установою фінансового омбудсмена звернення споживачів фінансових послуг та спору не може у загальній сумі перевищувати 90 днів, з яких 30 календарних днів передбачено для розгляду звернення та 60 днів – на вирішення спору. При чому рішення фінансового омбудсмена є обов'язковим до виконання після набрання ним законної сили [7].

Але слід зазначити, що хоч даний законопроект і був рекомендований Комітетом з питань фінансової політики та банківської діяльності до прийняття за основу у першому читанні, однак окремі його норми потребують значного доопрацювання. В минулому році Національний банк України вже заявляв про підтримку ініціативи щодо заснування інституту фінансового омбудсмена. Тоді його створення пов'язувалося з важливим законопроектом у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг № 2456-д, що передбачає внесення змін до законодавства щодо вдосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг». Цей законопроект був зареєстрований в парламенті в кінці 2015 року, з того моменту він встиг «пережити» прийняття за основу і двічі відправку на повторне друге читання. Однак, на сьогодні досі не прийнятий, згідно з даними сайту Верховної Ради документ підготовлений до повторного другого читання.

Отже, зважаючи на успішний світовий досвід функціонування організацій з позасудового вирішення спорів у сфері фінансових послуг та їх ефективність, вважаємо, що впровадження інституту фінансового омбудсмена в Україні є вкрай необхідним, спираючись на постійне зростання звернень та скарг споживачів фінансових послуг, які надходять до судів, державних органів влади та громадських організацій. Саме пришвидшення організаційних питань щодо впровадження зазначеного інституту дозволить почати реформувати діючу систему захисту прав споживачів фінансових послуг та сприятиме підвищенню ефективності її роботи в Україні.

Список використаних джерел

1. [Alternative dispute resolution for consumers in the EU.](https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_en) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_en
2. Абакуменко О.В. Реалізація концепції інвестиційного омбудсмена у фінансовому секторі України / О.В. Абакуменко // Економіка та держава. — 2014. — № 5. — С. 25—29.
3. Офіційний сайт Financial Ombudsman Service Limited in UK. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.financial-ombudsman.org.uk>
4. Офіційний сайт Financial Services and Pensions Ombudsman (FSPO) . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fspo.ie/about-us/>
5. Офіційний сайт Ombudsmann der Privaten Banken. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bankenombudsmann.de/>

- 6.Офіційни сайт Rzecznik Finansowy. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rf.gov.pl>
- 7.Проект Закону про установу фінансового омбудсмена. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63512
- 8.Смовженко, Т. С. Дослідження зарубіжного досвіду функціонування фінансового омбудсмена як механізму вирішення конфліктів між банківськими установами та клієнтами / Т. С. Смовженко, О. Б. Денис // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Вип. 7 Ч. 1. – С. 121–125.

Садчикова І.В., к.е.н., доцент,
Гончаренко Ю.В., студентка гр. ФКт-171,
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з важливих проблем, що виникли нині перед споживачами страхових послуг, внаслідок ринкових перетворень в економіці України є необхідність дослідження принципів взаємодії учасників ринку перестраховання, адже саме ці відносини забезпечують гарантії надання страхового захисту, а отже, сприяють соціально-економічній стабільності у суспільстві, ефективному розвитку підприємництва, безпеці життєдіяльності та підвищенню якості життя громадян. Актуальність дослідження обумовлена недосконалістю існуючого нормативно-правового забезпечення управління фінансовою стійкістю страхового сектору.

За останні роки в наукових працях все частіше обговорюється питання формування і розвитку ринку перестрахових послуг. До того ж це стосується не лише багатьох зарубіжних (Ю. М. Журавльов, М. Г. Каминкіна, К. Бурроу, Л. Гаратеволя та багато інших), а й окремих українських дослідників (В. Д. Базилевич, О.О. Гаманкова, С.С. Осадець та ін.).

Судячи з наукових публікацій останнього десятиліття, під перестрахованням, що виникає і поступово набуває поширення в розвинутих країнах світу, мається на увазі страхування застрахованого страховиком ризику, коли страховик, прийнявши на страхування ризику, передає відповідальність у частковій чи повній мірі іншим страховикам, щоб збалансувати портфель ризиків та сприяти забезпеченню беззбиткової діяльності.

Таким чином, перестраховання як окрема страхова операція захищає страховика від непередбачуваних випадків неплатоспроможності, поліпшує його ліквідний стан, посилює захист майнових інтересів страхувальників.

Для визначення тенденцій ринку перестраховання необхідно сформулювати та проаналізувати статистичні дані його компонентів. Розглянемо динаміку показників ринку перестраховання в Україні за попередні роки у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка показників ринку перестраховання в 2014-2016рр., млн. грн.

Показники	2014	2015	2016	Темпи приросту	
				2015/2014	2016/2015
				%	%
Сплачено на перестраховання, у тому числі:	9 704,20	9 911,30	12 668,70	2,10	27,80
– перестраховикам-резидентам	8 173,70	7 381, 1	8 706, 4	-9,7	18
– перестраховикам-нерезидентам	1 530,50	2 530,20	3 962,30	65,30	56,60
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	640,90	1 345,80	1 233,20	110,00	-8,40
– перестраховиками-резидентами	172,40	497,70	278,50	188,70	-44,00
– перестраховиками-нерезидентами	468,50	848,10	954,70	81,00	12,60
Отримані страхові премії від перестраховальників - нерезидентів	12,90	38,10	40,10	195,30	5,20
Виплати, компенсовані перестраховальникам - нерезидентам	9,90	12,90	14,20	30,30	10,10

Джерело: складено автором на основі [3]

Як бачимо з таблиці 1, в Україні спостерігається позитивна тенденція розвитку пере-страхового ринку, оскільки за договорами перестраховання ризиків за 2016 рік українські страховики сплатили часток страхових премій на суму – 12 668,70 млн. грн., що значно перевищує показник за 2015р. – 9 911,30 млн. грн.

Розглянемо частку вихідного перестраховання у співвідношенні до валових страхових премій, зображених на рис. 1.